

Szerencsés véletlennek tekintem, hogy először is a magyar földtani vándorgyűlést, melyben a tudomány oly számos, érdemdús férfiában van képviselve, üdvözölhetem e termekben!

A deésaknai legújabb krystalysó előjövételéről.

(Főlolvastatott a társ. M.-Szigeten, folyó évi aug. 5-én tartott szakülésén.)

Dr. Koch Antaltól.

A deésaknai sötömzs a Szamos folyó egy mellékvölgyében, a völgy talpa alatt alig egy öl mélységben fekszik s lapos kúpalakban a völgyfenék fölé emelkedett, úgy, hogy a völgy a sótelep területén ezen sókúpba vágta be magát. A sótelep kerületében, tehát fedűjében, trachyttufa, laza homokkövek, palás agyag és sötétszínű vagy barna agyagmarga váltakozó rétegei találhatóak a sötömzstől eldülő helyzetben, s ennél fogva központos görbénvonuló kibúváásra és felemelkedésre mutatnak. A sötömzsnek, — miután benne 84 ölnyire lehatoltak már — fektűje nem ismeretes még, de valószínűleg szintén csak a mediterráni emelet agyagos és trachyttufás rétegei lesznek alatta.

A bánya főtálpán már régóta egy sósforrás van, mely egy nagy vízüregből fakadt s óránként $16\frac{3}{4}$ k. lábnyi vízmennyiséget adott s a mélymiveletet nem engedé. Már rég gyanították, hogy ezen forrás egy vízüreggel áll összeköttetésben, melyből egyenletesen tápláltatik s a hova ismét valahonnan a felületről leszivárog a víz.

A jelen év elején a megkezdett harmadik hosszvájcsarnokban, a vasúti sínek lerakásánál egy vízüregnek boltozatá belyukgatták, melyet kiürülése végett egy, a főtálpból kiinduló tárnával elértek. A víz lefolyása után tapasztalták, hogy ezen vízüreg lefelé fokozatosan összefüggésben van még több, kisebb-nagyobb türeggel, és hogy egy vékony csatorna, mely egy 2"-nyi bitumenes gypszes márga és bitumenes agyagréteg határán K-nek lefelé nyúlik, az összeköttetést a főtálpban levő vízüreggel helyreállítja.

Valószínű tehát, hogy azon fodrosan összehajtogatott bitumenes gipszes márgaréteg, mely K-nek dűl, nyugati irányban fölnyúlik egészen a völgy talpát borító laza negyed- és mostkori képződményekig, s hogy a vékony csatornán leszivarog lassankint a sötömzs hátán összegyűlő sósvíz a mélységbe s a sötömzsnek hensejében levő egyes üregekbe.

A krystálysó a legfelső vízüregnek boltozatán volt egy lábnyinál vastagabb kéregben fennőve; képződése tehát világosan mutatja, hogy ezen legfelső üreg fölváltva volt vagy vízzel megtöltve — ha bőven szivárgott be a víz a felületről, — vagy félig üresen, ha a víz az alsó üregekbe gyorsabban leszivárgott, mint jött fölülről. A krystálytelep vagy fészek tehát fölváltva lett száraz és kapott új táplálékot a krystályok tovaképezésére — az oldatnak legfelső legtisztább részéből, a mi évtizedekig mehetett úgy — s ez által létrehozhatta azokat a szép tömegű krystályokat, miket kihoztak onnan.

A krystálysóból az erdélyi muzeum-egylet gyűjteménye dr. Mosel Antal bányatanácsos úrtól 8 remek darabot kapott. Azok csupa krystálycsoportok, melyek egy oldalt oda voltak nőve az üreg falára és kisebb-nagyobb kockákból állanak. A legnagyobb kockák élhossza 92—135 m. m. Legszebbek azon csoportok, hol a kockák párhuzamosan, de lépcsőzeten vannak összenőve. Nagyon feltűnő egy másik csoport is, hol két nagyobb kocka rendetlenül van egymásba nőve, s a kisebbik a nagyobbikban mozgatható, a nélkül, hogy szétvehető volna.

A sókrystályok vitziszták, de telve vannak sóoldat- és légbuborékokkal, melyek gyakran igen nagyok és sűrűek s szép sorokban vannak elrendezve. Az üregek belseje általában a kocka negatív alakjával bir, bár egészen szabálytalan üregek sem ritkák. Ezeken kívül előfordulnak, mint zárványok apró gipsz-szemcsék is, melyek különösen jól feltűnnek ott, hol a felületre kinyúlnak s ilyenkor fehér foltocskákat vagy szemeket képeznek a krystálytisztá sóban.

Az erdélyi muzeumnak fennemlített 8 darab krystálysója valódi díszét képezi a gyűjteménynek.